

ΠΛΑΤΩΝ

Το συμπόσιον

Απόσπασμα

Αναδημοσίευση από «oimegaloiellines.gr»

22. "Και τώρα εσένα μεν θα σ' αφήσω, την δε θεωρία περί του Έρωτος, που άκουσα κάποτε από μία γυναίκα της Μαντινείας, την Διοτίμα - ήταν και σ' αυτό το ζήτημα, όπως και σε άλλα πολλά, σοφή, και κάποτε προ της επιδημίας πέτυχε για τους Αθηναίους, με τις θυσίες που έκαμαν, δεκαετή αναβολή της νόσου. Αυτή χρημάτισε και για μένα διδάσκαλος στο κεφάλαιο του έρωτος - την θεωρία λοιπόν, που μου ανέπτυξε κάποτε εκείνη, θα προσπαθήσω, πάνω στη βάση των όσων διαπιστώσαμε εγώ και ο Αγάθων, να σας εκθέσω, μόνος με τις δυνάμεις μου, με όποιον τρόπο μπορέσω. Φυσικά πρέπει, όπως και συ, Αγάθων, υπέδειξες, να καθορίσω, ο ίδιος πρώτα τι πράγμα είναι ο Έρωσ και ποία η φύση του, έπειτα την δράση του.

Το απλούστερο λοιπόν θα είναι, μου φαίνεται, να τα εκθέσω κατά τον τρόπο που μου τ' ανέπτυσε τότε η ξένη, απευθύνοντας προς εμένα ερωτήσεις. Διότι και εγώ τότε ανάλογες σχεδόν απόψεις υποστήριζα απέναντι εκείνης, καθώς προ ολίγου απέναντί μου ο Αγάθων: ότι ο Έρως είναι θεός μεγάλος και ότι ανήκει στα ωραία. Και εκείνη με αντέκρουσε με τα ίδια επιχειρήματα, με τα οποία και εγώ τούτον αντέκρουσα: ότι δηλαδή, σύμφωνα με τα λεγόμενά μου, ούτε ωραίος είναι ο Έρως, ούτε αγαθός. "Τι είν' αυτό που λέγεις, Διοτίμα;" απάντησα εγώ. "Άσχημος λοιπόν είν' ο Έρως και κακός;"

"Μη βλασφημείς" είπε εκείνη. "Ή μήπως νομίζεις, πως ό,τι δεν είναι ωραίο, είναι κατ' ανάγκην άσχημο;"

"Και βέβαια".

"Ωστε και ό,τι δεν είναι σοφό, είναι ανόητο; Δεν έχεις προσέξει λοιπόν ότι μεταξύ σοφίας και μωρίας υπάρχει ένα μέσον;"

"Ποιο είναι τούτο;"

"Το να έχει κανείς παράσταση ορθή, χωρίς να μπορεί να την δικαιολογήσει. Αγνοείς" είπε "ότι αυτό δεν είν' ούτε επιστήμη (πως θα ήταν δυνατόν άλλωστε να είν' επιστήμη ένα πράγμα μη αποδεικνυόμενο λογικά;), ούτε άγνοια (αφού ευστοχεί στην πραγματικότητα, πως μπορούσε να είναι άγνοια;); Είναι λοιπόν του είδους αυτού προφανώς η ορθή παράσταση, κάτι μεταξύ φρονήσεως και μωρίας".

"Δίκιο" της λέγω "έχεις".

"Μη θέλεις λοιπόν, σώνει και καλά, ό,τι δεν είναι ωραίο, να είναι άσχημο, και κακό ό,τι δεν είναι αγαθό. Το ίδιο και ο Έρως. Εφ' όσον μόνος σου αναγνωρίζεις πως δεν είναι ούτε καλός ούτε ωραίος, δεν υπάρχει λόγος να νομίζεις μ' αυτό, πως πρέπει απαραίτητως να είναι άσχημος και κακός, και όχι κάτι μεταξύ" είπε "αυτών των δύο".

"Εντούτοις" είπα εγώ "αναγνωρίζεται απ' όλους πως είναι μεγάλος Θεός".

"Όλους ποιους εννοείς;" είπε. "Τους αγνοούντας ή και τους ειδήμονας;"

"Όχι όλους ανεξαιρέτως".

Εκείνη τότε' εγέλασε και είπε:

"Μα Σωκράτη, πως είναι δυνατό ν' αναγνωρίζεται σαν μέγας Θεός απ' αυτούς, οι οποίοι αρνούνται καν πως είναι Θεός;"

"Ποιοι αυτοί;" είπα εγώ.

"Ένας" είπε "συ, δεύτερη εγώ".

Και εγώ της είπα:

"Πως βεβαιώνεις αυτό το πράγμα;"

"Απλούστατα" είπε. "Απάντησέ μου: δεν παραδέχεσαι, ότι όλοι οι Θεοί είναι ευδαίμονες και ωραίοι; ή θα έφθανες να ισχυρισθείς

για οποιονδήποτε' από τους Θεούς, ότι δεν είναι ωραίος και ευδαίμων;"

"Μα τον Θεό" είπα "εγώ πάντως όχι".

"Ευδαίμονες δε ονομάζεις βέβαια όσους έχουν τ' αγαθά και τα ωραία. Ή όχι;"

"Φυσικά".

"Εντούτοις έχεις αναγνωρίσει, ότι ο Έρως από έλλειψη των αγαθών και των ωραίων τα ποθεί αυτά ακριβώς, επειδή του λείπουν".

"Το έχω πράγματι παραδεχθή".

"Τότε πως είναι δυνατόν να είναι Θεός ο στερούμενος των ωραίων και των αγαθών

"Αποκλείεται. Έτσι τουλάχιστον φαίνεται".

"Βλέπεις λοιπόν, ότι και συ δεν θεωρείς Θεό τον Έρωτα;"

23. "Αλλά τότε" είπα "τι να είναι ο Έρως ; Θνητός"

"Κάθε άλλο".

"Μα τότε τι;"

"Όπως και τα προηγούμενα παραδείγματα" είπε. "Κάτι μεταξύ θνητού και αθανάτου".

"Δηλαδή, Διοτίμα, τι;"

"Δαίμων μέγας, Σωκράτη. Άλλωστε κάθε τι δαιμονικό βρίσκεται μεταξύ Θεού και θνητού".

"Και ποία είναι" είπα εγώ "η δράση του;"

"Να μεταφράζει και να μεταβιβάζει στους Θεούς τα προερχόμενα από τους ανθρώπους και στους ανθρώπους τα εκ των Θεών, εκείνων μεν τις προσευχές και τις θυσίες, τούτων δε τις προσταγές και τις ανταποδόσεις. Στο μέσον δε και των δύο όπως ευρίσκεται, γεμίζει το κενό. Ώστε το σύμπαν να έχει εσωτερική συνοχή. Δια μέσου τούτου προβαίνει στο έργο της και η μαντική ολόκληρη και η τέχνη των ιερέων η σχετική με τις θυσίες και τις μυσταγωγίες και τις επωδούς, και γενικά με την μαγεία και την γοητεία. Το θείον με τους ανθρώπους δεν έρχεται σε άμεση επαφή, αλλά δια της μεσολαβήσεως τούτου συντελείται οποιαδήποτε επικοινωνία και συνομιλία Θεών και ανθρώπων, είτε κατά την εγρήγορση είτε στον ύπνο τους. Όποιος σ' αυτά τα ζητήματα είν' έμπειρος, είν' ένας άνθρωπος δαιμόνιος. Ενώ όποιος είναι σε άλλα πράγματα σοφός, σε επιστήμη π.χ. ή χειρωνακτική εργασία, είν' ένας βάνουσος. Οι δαίμονες λοιπόν αυτοί είναι πολυάριθμοι και διαφόρων ειδών. Ένας από αυτούς είναι και ο Έρως".

"Πατέρα" είπα τότε εγώ "και μητέρα ποιον έχει;"

"Αυτό" είπε "είναι μια ιστορία κάπως μεγάλη, αλλά θα σου την διηγηθώ. Τον καιρόν λοιπόν που ήλθε στον κόσμο η Αφροδίτη, οι

Θεοί είχαν τραπέζι. Μαζί με τους άλλους ήταν και της Μήτιδος ο γιος ο Πόρος. Όταν απόφαγαν, ήλθε η Πενία να επαιτήσσει, όπως ήταν φυσικό σε μία τόσο μεγάλη διασκέδαση. Στεκόταν λοιπόν εκεί στην είσοδο. Ο Πόρος τότε μεθυσμένος από το νέκταρ (κρασί δεν υπήρχε ακόμη) κατέβηκε, βγήκε έξω στον κήπο του Δία, και με το κεφάλι βαρύ όπως ήταν, έπεσε και αποκοιμήθηκε. Η Πενία τότε μέσα στην απορία της συνέλαβε το σχέδιο ν' αποκτήσει παιδί από τον Πόρο. Πηγαίνει λοιπόν και πλαγιάζει κοντά του. Έτσι απέκτησε τον Έρωτα. Γι' αυτό το λόγο έγινε ο Έρωτας της Αφροδίτης συνοδός και υπηρέτης, επειδή γεννήθηκε στα γενέθλιά της και συγχρόνως επειδή έμφυτα είν' ερωτευμένος με το ωραίο, η δε Αφροδίτη είναι ωραία.

Ως γιός λοιπόν του Πόρου και της Πενίας που είναι ο Έρωτας, συμβαίνει ώστε η κατάστασή του να είναι η εξής: Πρώτα πρώτα είναι αιωνίως φτωχός και κάθε άλλο παρά απαλός και ωραίος, όπως τον φαντάζεται ο κόσμος. Αντίθετα είναι τραχύς και απεριποίητος και ανυπόδυτος και άστεγος. Πλαγιάζει πάντοτε χάμω και χωρίς στρώματα, κοιμάται στο ύπαιθρο, στα κατώφλια και τους δρόμους, έχει της μητέρας του το φυσικό, επομένως διαρκή σύντροφο την στέρηση. Αφ' ετέρου κατά του πατέρα του το φυσικό, είναι παγιδευτής πανούργος των ωραίων και των εκλεκτών, είναι γενναίος και ριψοκίνδυνος και ενεργητικός, κυνηγός φοβερός, που εξυφαίνει διαρκώς σχέδια, επιθυμεί την σύνεση και είναι επινοητικός, αναζητητής της γνώσης για τη ζωή, τρομερός στο να μαγεύει με γοητείες, με βότανα, με λόγια ωραία.

Δεν είναι όμοιος στην φύση του με αθάνατο ούτε με θνητό, αλλά μέσα σε μια και την αυτή ημέρα, πότε ανθεί και ζει, όταν βρει ευπορία, πότε πεθαίνει και πάλι ξαναζωντανεύει, χάρις στην πατρική του φύση, και πάλι ό,τι αποκτά κάθε φορά, του φεύγει διαρκώς μέσ' από τα δάκτυλα. Έτσι ούτε άπορος ποτέ τελείως είναι ο Έρως ούτε πλούσιος σε μέσα.

Και πάλι, ευρίσκεται στο μέσον μεταξύ σοφίας και μωρίας. Τα πράγματα δηλαδή έχουν ως εξής: Θεός κανένας δεν φιλοσοφεί, ούτε ποθεί να γίνει σοφός, αφού είναι. Ομοίως και οποιοσδήποτε άλλος είναι σοφός, δεν φιλοσοφεί. Αφ' ετέρου ούτε οι μωροί φιλοσοφούν, ούτε ποθούν να γίνουν σοφοί. Διότι αυτό ακριβώς είναι το κακό της μωρίας, το ότι, χωρίς να είναι κανείς ωραίος και καλός και φρόνιμος, είναι ικανοποιημένος από τον εαυτό του. Εκείνος επομένως, που δεν φαντάζεται ότι του λείπει τίποτε, δεν έχει τον πόθο εκείνου, το οποίο δεν φαντάζεται πως του χρειάζεται".

"Και ποιοί είναι τότε οι φιλοσοφούντες, Διοτίμα" ρώτησα εγώ "αφού δεν είναι μήτε οι σοφοί μήτε οι μωροί;"

"Μα αυτό επιτέλους" είπε "είναι και σ' ένα παιδί φανερό: ακριβώς όσοι ευρίσκονται στο μέσον αυτών των δύο. Μεταξύ αυτών θα πρέπει να είναι και ο Έρως. Γιατί η σοφία ανήκει φυσικά στα ωραιότερα πράγματα. Ο Έρως είναι έρως προς το ωραίο. Κατ' ανάγκην άρα ο Έρως είναι φιλόσοφος, και σαν φιλόσοφος που είναι, βρίσκεται μεταξύ της σοφίας και της

μωρίας. Οφείλεται δε και τούτο στην καταγωγή του. Επειδή είναι από πατέρα μεν σοφό και πολυμήχανο, από μητέρα δε αμήχανο και όχι σοφή. Αυτή λοιπόν είναι, αγαπητέ Σωκράτη, η φύση του δαίμονος. Αυτό δε που συ εξέλαβες σαν Έρωτα - δεν είναι διόλου παράξενο αυτό που σου συνέβη. Εξέλαβες, υποθέτω (και το συμπεραίνω απ' όσα λες), το αντικείμενο του έρωτος ως Έρωτα, όχι το υποκείμενο. Έτσι λοιπόν, νομίζω, αντίκρυζες τον Έρωτα σαν κάτι πανέμορφο. Γιατί όντως το αντικείμενο του έρωτα είναι ωραίο, τρυφερό, τέλειο, αξιομακάριστο. Το υποκείμενο όμως του έρωτα έχει διαφορετική εμφάνιση, όπως εγώ σου την περιέγραψα".

24. Εγώ τότε είπα:

"Πολύ καλά, ξένη, έχεις δίκιο. Έτσι που είναι ο Έρωτας, ποια χρησιμότητα έχει για τους ανθρώπους;"

"Αυτό ακριβώς" είπε "Σωκράτη, θα προσπαθήσω τώρα να σου αναπτύξω. Ο Έρωτας λοιπόν, είπαμε, είναι τέτοιας φύσεως και τέτοιας καταγωγής, στρέφεται δε, κατά τον ισχυρισμό σου, προς τα ωραία. Αν μας ρωτούσε όμως κάποιος: Υπό ποίαν έννοια στρέφεται ο Έρωτας προς τα ωραία, Σωκράτη και Διοτίμα; - ή μάλλον με μεγαλύτερη σαφήνεια, ως εξής: Αγαπά ο ερωτευμένος τα ωραία. Τι κυρίως αγαπά;"

"Να γίνουν δικά του" είπα τότε εγώ.

"Εντούτοις η απάντησή σου" είπε "χρειάζεται ακόμη ένα παρόμοιο ερώτημα: Τι θα κερδίσει εκείνος που θ' αποκτήσει τα ωραία;"

Της είπα ότι δεν είχα πλέον τόσο πρόχειρη απάντηση σ' αυτό το ερώτημα.

"Καλά" είπε. "Υπόθεσε τώρα, ότι επιφέρει μία τροποποίηση και θέτει αντί του ωραίου το αγαθό, και σ' ερωτά: Απάντησέ μου, Σωκράτη: αγαπά ο ερωτευμένος τ' αγαθά. Τι κυρίως αγαπά;"

"Να γίνουν δικά του" είπα εγώ.

"Και τι έχει να κερδίσει εκείνος που θα γίνουν δικά του τ' αγαθά;"

"Σε αυτό μου είν' ευκολώτερο να βρω απάντηση είπα. "Θα γίνει ευτυχισμένος".

"Πράγματι" προσέθεσε "με την κατοχή των αγαθών είναι ευτυχισμένοι οι ευτυχισμένοι, ούτε είν' ανάγκη να ρωτήσουμε περαιτέρω: για ποιο σκοπό θέλει να είναι ευτυχισμένος όποιος το θέλει; Τουναντίον η απάντησή μας παρουσιάζεται σαν τελειωτική".

"Αλήθεια είναι" είπα εγώ.

"Αυτή τώρα τη θέληση και τον έρωτα τούτον θεωρείς πως είναι κοινά σε όλους, όλοι δηλαδή θέλουν να έχουν παντοτινά στην κατοχή τους τ' αγαθά; ή πως αλλιώς το φαντάζεσαι;"

"Έτσι ακριβώς" είπα εγώ. "Ότι είναι σε όλους κοινό".

"Γιατί τότε, Σωκράτη", είπε "δεν λέμε για όλους ότι έχουν έρωτα, αφού όλοι έχουν τον έρωτα των ίδιων πραγμάτων και παντοτινά, μόνον λέμε ορισμένα πρόσωπα πως έχουν έρωτα, και άλλα πάλι όχι;"

"Εκπλήσσομαι" είπα "και εγώ".

"Αλλά δεν πρέπει" είπε "να εκπλήσσεσαι. Απλούστατα έχουμε αποχωρίσει προφανώς από τον έρωτα ορισμένο είδος αυτού, και αυτό ονομάζουμε έρωτα, αποδίδοντας σ' αυτό την ονομασία του συνόλου ενώ για τα υπόλοιπα είδη μεταχειριζόμαστε άλλες ονομασίες".

"Κανένα παράδειγμα;" είπα εγώ.

"Να ένα. Γνωρίζεις ότι ποιήσις είναι κάτι γενικό κάθε αιτία μεταβάσεως οποιουδήποτε πράγματος από την ανυπαρξία στην ύπαρξη είναι ποιήσις, επομένως και οι εργασίες οι υπαγόμενες σε όλες τις τέχνες είναι είδη ποιήσεως, και οι ενεργούντες αυτές είναι όλοι ποιητές".

"Αληθινά".

"Μολαταύτα" είπε "δεν ονομάζονται, καθώς γνωρίζεις ποιητές, αλλά φέρουν διάφορα ονόματα, χώρισαν δε από την γενική έννοια ποιήσις ένα μέρος, το ασχολούμενο με τη μουσική και τους στίχους, και τούτο αποκαλούν με τ' όνομα του συνόλου. Πράγματι

ποίηση ονομάζεται αυτό και μόνον, και ποιητές οι καλλιεργούντες αυτό το τμήμα της ποίησης".

"Σωστά μιλάς" είπα.

"Το ίδιο λοιπόν και με τον έρωτα. Υπό την καθολική του σημασία, κάθε πόθος των αγαθών και της ευδαιμονίας είναι ο μεγαλώτατος και δολοπλόκος Έρωτας κάθε ανθρώπου. Αλλ' όμως για τα πρόσωπα μεν που επιδίδονται σ' αυτόν κατά διαφόρους άλλους τρόπους, είτε με οικονομικές ενασχολήσεις, είτε με το πάθος τους προς τον αθλητισμό ή προς την επιστήμη, για όλα αυτά δεν λέμε ούτε πως ερωτεύονται ούτε πως είν' εραστές. Αντιθέτως όσοι ακολουθούν και καλλιεργούν με ζήλο ορισμένο είδος αυτού, λαμβάνουν το όνομα του όλου, έρωσ και εράν και ερασταί

"Καταντά να είναι σωστά" είπα εγώ "όσα λέγεις".

"Βέβαια υποστηρίζουν ορισμένη άποψη" είπε "κατά την οποία ερωτευμένοι είναι όσοι ζητούν να βρουν το ήμισύ τους. Η γνώμη μου όμως είναι, φίλε μου, ότι του έρωτα το αντικείμενο ούτε το ήμισυ είναι ούτε το όλον, αν ίσως τούτο δεν είναι αγαθό.

Απόδειξη, ότι οι άνθρωποι από τον ίδιο τον εαυτό τους και πόδια και χέρια δέχονται ν' αποκοπούν, αν τύχει και πεισθούν ότι τα μέλη τους είναι βλαβερά. Γιατί δεν προσκολλάται, νομίζω, στα μέρη του εγώ του ο καθένας, παρά μόνο εφ' όσον το αγαθό αποκαλεί δικό του και μέρος του εγώ του, ξένο δε το κακό. Γιατί

εκείνο, προς το οποίο στρέφεται ο έρως των ανθρώπων, δεν είναι τίποτε άλλο παρά το αγαθό. Μήπως έχεις αντίθετη γνώμη;"

"Μα τον Θεό" είπα "εγώ όχι".

"Είναι όμως άραγε σωστό" είπε "να λέμε απλά έτσι, ότι ο άνθρωπος έχει έρωτα προς τ' αγαθό;"

"Ναι" είπα.

"Καλά, και δεν πρέπει να προσθέσουμε" είπε "ότι και προς την κατοχή του αγαθού έχει έρωτα;"

"Να το προσθέσουμε".

"Αλλά μήπως όχι προς την κατοχή απλώς, αλλά και προς την παντοτινή κατοχή;"

"Και τούτο να προστεθεί".

"Είναι λοιπόν περιληπτικά" είπε "του έρωτα αντικείμενο η παντοτινή του αγαθού κατοχή".

"Έχεις απόλυτο δίκιο" είπα.

25. "Δεδομένου λοιπόν, ότι ο έρως στρέφεται πάντοτε προς αυτό" είπε "με ποιον τρόπο και με ποια ενέργεια πρέπει να το επιδιώκουν εκείνοι, των οποίων ο ζήλος και η επιμονή θα μπορούσε ν' αποκληθεί έρωτας; Τι να είναι το έργο αυτό; Μπορείς να μου απαντήσεις;"

"Μα δεν θα ήμουν τότε" είπα εγώ "θαυμαστής της σοφίας σου, Διοτίμα, ούτε θα φοιτούσα κοντά σου να πάρω μαθήματα σ' αυτό ακριβώς το κεφάλαιο".

"Θα σου πώ τόντ' εγώ" είπε. "Είναι λοιπόν τούτο γέννηση εντός του ωραίου, και σωματική και ψυχική".

"Μάντεως δύναμη" απήντησα "χρειάζεται, για να καταλάβω τι να σημαίνουν τα λόγια σου. Δεν καταλαβαίνω".

"Θα εκφρασθώ λοιπόν" είπε "καθαρότερα: Όλοι οι άνθρωποι, Σωκράτη" εξακολούθησε "εγκυμονούν και κατά το σώμα και κατά την ψυχή. Όταν δε φθάσουν σε ορισμένη ηλικία, η φύση μας τότε αισθάνεται την επιθυμία να γεννήσει. Τοκετός όμως εντός του ασχήμου δεν είναι δυνατός. Μόνο εντός του ωραίου. Διότι και η ένωση ανδρός και γυναικός τοκετός είναι. Το φαινόμενο δε αυτό είναι θείο, και είναι τούτο το αθάνατο στοιχείο μέσα στη ζωική μας φύση, που είναι θνητή: η κυοφορία και η γέννηση. Αλλ' αυτά δεν είναι δυνατόν να συντελεσθούν εντός του ανάρμοστου, και είναι ανάρμοστη η ασχήμια προς κάθε τι το θεικό. Μόνο η ωραιότητα ευρίσκεται σε αρμονία προς αυτό. Σαν Μοίρα λοιπόν και Ειλείθυια επιστατεί στην γένεση η Καλλονή. Γι' αυτό όποτε εκείνο που κυοφορεί πλησιάζει κάτι ωραίο, χαίρεται τότε και γίνεται από αγαλλίαση διαχυτικό και γεννά και γονιμοποιεί. Όποτε αντίθετα πλησιάζει κάτι άσχημο, σκυθρωπό και στενοχωρημένο ζαρώνει και απομακρύνεται και σφίγγεται και δεν γεννά, αλλά κρατεί τον γόνο του και υποφέρει πολύ. Έτσι προέρχεται ο

μεγάλος εκείνος εναγώνιος πόθος προς την ωραιότητα, που αναπτύσσεται στον κυοφορούντα και κατεχόμενο ήδη από πλησμονή οργασμού. Απολυτρώνει από πόνους σφοδρούς εκείνον που θα την αποκτήσει. Άλλωστε δεν στρέφεται προς το ωραίο" είπε "ο έρωσ, όπως εσύ πιστεύεις, Σωκράτη".

"Αλλά προς τι;"

"Προς την γέννηση και τον τοκετό εντός του ωραίου".

"Έστω" είπα εγώ.

"Πολύ καλά" λέγει. "Αλλά γιατί προς την γέννηση; Γιατί η γέννηση είναι κάτι αιωνίως αναπαραγόμενο και αθάνατο, όσον ενδέχεται σε θνητό πλάσμα. Αθανασία δε (αυτό συνάγεται από όσα διαπιστώσαμε από κοινού) οφείλει να ποθεί ο έρωτας ταυτόχρονα με το αγαθό, εφ' όσον στρέφεται προς την παντοτινή κατοχή του αγαθού. Κατ' ανάγκη λοιπόν, επί τη βάσει της αρχής αυτής, και η αθανασία επίσης είναι του έρωτα αντικείμενο".

26. Αυτά γενικώς μου ανέπτυσσε, κάθε φορά που έκαμε λόγο περί των προβλημάτων του έρωτα, κάποτε δε μου απηύθυνε το ερώτημα:

"Ποια φαντάζεσαι, Σωκράτη, είν' η αιτία του έρωτα τούτου και του πόθου; Δεν έχεις προσέξει λοιπόν τον ζωηρό ερεθισμό, στον οποίο υποπίπτουν όλα τα ζώα, όταν τα καταλάβει η επιθυμία να γεννήσουν, και τα χερσαία και τα πετεινά, πως αρρωσταίνουν όλα και κατακυριεύονται από τον έρωτα, πρώτα μεν να ενωθούν μαζί,

έπειτα δε για την ανατροφή του γεννηθέντος; Πως είναι αποφασισμένα, προς υπεράσπιση τούτων, και πόλεμο να διεξάγουν, ακόμη και τ' ασθενέστερα προς τα δυνατότερα, και στον θάνατο να βαδίσουν υπέρ αυτών, και να πεθάνουν από την πείνα αυτά τα ίδια για να εξασφαλίσουν σ' εκείνα την τροφή και το κάθε τι να πράξουν; Καλά" είπε "οι άνθρωποι. Θα μπορούσε να υποθέσει κανείς, ότι το κάνουν από υπολογισμό. Αλλά τα ζώα ; Ποιος είναι ο λόγος αυτής της ερωτικής του συγκίνησης; Μπορείς να μου εξηγήσεις;"

Και εγώ τόνιζα και πάλι, ότι δεν ήξερα. Εκείνη τότε είπε:

"Έχεις λοιπόν την ιδέα, πως θα γίνεις ποτέ έμπειρος στα ζητήματα του έρωτα εφ' όσον δεν κατανοείς αυτά;"

"Μα σου το είπα, Διοτίμα, και προ ολίγου. Αυτός ακριβώς είναι ο λόγος που ήλθα κοντά σου, επειδή κατάλαβα πως χρειάζομαι διδασκαλία. Λέγε μου λοιπόν και αυτού του φαινομένου την εξήγηση και των άλλων των σχετιζομένων με τον έρωτα".

"Λοιπόν" είπε "εφ' όσον η πεποίθησή σου είναι ότι αντικείμενο φυσικό του έρωτα είν' εκείνο, το οποίο πολλές φορές από κοινού διαπιστώσαμε δεν πρέπει να εκπλήσσεσαι. Διότι και στην περίπτωση αυτή, όπως και εκεί, για τον ίδιο λόγο επιδιώκει η φύση η θνητή, καθ' όσον είναι δυνατόν, να είν' αιωνία και αθάνατη. Δυνατόν δε της είναι κατ' αυτόν μόνο τον τρόπο, δια

της αναπαραγωγής, με το ν' αφήνει πάντοτε στου παλαιού την θέση ένα νέο παρόμοιο.

Άλλωστε και σε ό,τι ονομάζουμε ενότητα ατομικής ζωής και υπάρξεως κάθε εμψύχου όντος - π.χ. ένας άνθρωπος από την παιδική του ηλικία μέχρις ότου γίνει γέροντας, θεωρείται πως είναι ο ίδιος μολονότι δεν έχει ποτέ τα ίδια συστατικά στον οργανισμό του, εν τούτοις λέμε πως είναι ο ίδιος, ενώ διαρκώς ανανεώνεται και αποβάλλει μερικά στις τρίχες, τη σάρκα, τα οστά, το αίμα σε ολόκληρο γενικά το σώμα. Και όχι μόνο στο σώμα. Αλλά και στην ψυχή, οι τρόποι, τα ήθη, οι αντιλήψεις, οι επιθυμίες, οι ηδονές, οι λύπες, οι φόβοι, τίποτε απ' αυτά δεν παραμένει αναλλοίωτο σε κάθε άτομο, αλλά γεννώνται μεν άλλα, άλλα δε χάνονται. Πολύ δε περισσότερο παράδοξο είναι ακόμη, ότι και οι γνώσεις, όχι μόνο άλλες μας έρχονται και άλλες μας αφήνουν και ποτέ δεν είμαστε οι ίδιοι ούτε ως προς τις γνώσεις, αλλά και μία και μόνη γνώση έχει την ίδια τύχη. Γιατί αυτό που ονομάζουμε μελέτη, γίνεται με την προϋπόθεση ότι η γνώση εξαφανίζεται. Άλλωστε η λησμοσύνη είν' εξαφανισμός γνώσης, ενώ αφ' ετέρου η μελέτη, επειδή εισάγει νέα παράσταση στη θέση αυτής που αποχωρεί, διατηρεί τη γνώση, ώστε να φαίνεται πως παραμένει η ίδια. Πράγματι μ' αυτό μόνο το μέσον διατηρείται κάθε θνητή ύπαρξη, όχι με το να παραμένει αιωνίως αναλλοίωτη σε όλα, όπως το Θείον, αλλά με το ν' αφήνει για κάθε τι που φεύγει και παλαιώνει, ένα άλλο νέο στην θέση του, όμοιο όπως αυτό. Μ' αυτό το τέχνασμα" είπε "Σωκράτη, έχει μέρος στην αθανασία η

θνητή ύπαρξη, και ως προς το σώμα, και ως προς όλα τ' άλλα. Η αθάνατη πάλι με άλλο. Μη σου φαίνεται λοιπόν παράξενο, ότι κάθε ύπαρξη ενστικτωδώς αποδίδει σημασία στο αποβλάστημά της. Χάριν της αθανασίας συνοδεύει τα όντα όλα ο ζήλος αυτός και ο έρωτας".

27. Και εγώ, έκπληκτος για όσα άκουσα, είπα:

"Λοιπόν" λέω "σοφώτατη Διοτίμα. Στα σοβαρά είναι τα πράγματα έτσι, όπως τα παριστάνεις;"

Και εκείνη με ύφος σωστού καθηγητού είπε:

"Μην έχεις καμιά αμφιβολία, Σωκράτη. Άλλωστε και των ανθρώπων αν θελήσεις να κοιτάξεις την φιλοδοξία, θα σε κατελάμβανε απορία με τον παραλογισμό, εφ' όσον δεν έχεις υπ' όψη σου όσα σου έχω αναπτύξει, όταν σκεφθείς πόσον ζωηρά τους συγκινεί ο πόθος να γενούν ονομαστοί κι αθάνατη μες στους αιώνες να θεμελιώσουν δόξα. Χάριν αυτού είν' αποφασισμένοι και σε κινδύνους πάσης φύσεως να εκτεθούν περισσότερο βέβαια για χάρη των παιδιών τους, και χρήματα να ξοδεύσουν και ταιπωρίες να υποστούν οποιεσδήποτε και την ζωή τους να θυσιάσουν. Ή μήπως φαντάζεσαι" είπε "ότι η Άλκηστη θα βιάδιζε χάριν του Άδμητου στον θάνατο και ο Αχιλλέας τον Πάτροκλο θ' ακολουθούσε στον θάνατο, και ο Κόδρος ο δικός σας χάριν της βασιλείας των παιδιών του θα δεχόταν πρόωρο θάνατο, αν δεν

πίστευαν ότι αθάνατη θα έμενε η ανάμνηση του ηρωισμού τους, αυτή που σήμερα εμείς διατηρούμε; Κάθε άλλο" είπε. "Αντίθετα νομίζω, χάριν της αθανασίας και της αξίας της προσωπικής τους και χάριν μεγαλοδόξου υστεροφημίας οι πάντες τα πάντα ενεργούν, όσο ανώτεροι είναι, τόσο περισσότερο. Διότι προς την αθανασία είν' ο έρωτάς τους.

Όσοι λοιπόν" εξακολούθησε "εγκυμονούν κατά το σώμα, στρέφονται μάλλον προς τις γυναίκες και εξασκούν τον έρωτα κατ' αυτόν τον τρόπον, εξασφαλίζοντας με την απόκτηση παιδιών για το μέλλον όλο, όπως φαντάζονται, αθανασία του εαυτού τους και υστεροφημία και ευδαιμονία. Όσοι αφ' ετέρου εγκυμονούν στην ψυχή - γιατί υπάρχουν πράγματι άνθρωποι" είπε "οι οποίοι κυοφορούν στις ψυχές τους, πολύ περισσότερο παρά στο σώμα τους μέσα, όσα είναι πρόπον μια ψυχή και να κυοφορήσει και να γεννήσει. Και τι είναι αυτό το πρόπον; Φρόνηση και τα άλλα προτερήματα. Αυτών ακριβώς οι γεννήτορες είναι και οι ποιητές ανεξαιρέτως και από τους τεχνίτες όσοι θεωρούνται δημιουργικοί. Ασυγκρίτως δε ανωτέρα" είπε "και ωραιότερα μορφή φρόνησης είναι αυτή που ασχολείται με τη διαρρύθμιση των πόλεων και των σπιτικών, της οποίας το όνομα, ως γνωστόν, είναι σωφροσύνη και δικαιοσύνη. Αυτά λοιπόν όταν εγκυμονεί κανείς από νεότητας στην ψυχή του και έχει φύση θεία, όταν έλθει η κατάλληλη ηλικία, αισθάνεται πλέον την επιθυμία να γεννήσει και ν' αναπαραγάγει. Αναζητεί τότε και αυτός επίσης εδώ και εκεί το όμορφο, νομίζω, εντός του οποίου θα μπορούσε

να γεννήσει. Ενθουσιάζεται λοιπόν με τα ωραία σώματα, περισσότερο παρά με τ' άσχημα, αφού κυφορεί, και αν τύχει να βρει μέσα ψυχή ωραία και αρχοντική και καλοκαμωμένη, ενθουσιάζεται τότε ζωηρά με τον συνδυασμό των δύο. Ενώπιον αυτού του προσώπου αμέσως είναι πλούσιος σε λόγους περί αρετής και περί του ιδεώδους και των καθηκόντων ενός ανωτέρου ανθρώπου, και δοκιμάζει να το εξυψώσει. Διότι με την επαφή, φαντάζομαι, προς το ωραίο πρόσωπο και με την επικοινωνία προς αυτό, γεννά και γονιμοποιεί όσα προ πολλού εγκυμονούσε, είτε κατά την παρουσία του, είτε κατά την απουσία του δια της αναπολήσεως εκείνου. Και ό,τι γεννά, το ανατρέφει από κοινού με εκείνο. Κατ' αυτόν τον τρόπο φυλάσσουν μεταξύ τους οι άνθρωποι αυτού του είδους δεσμό πολύ στενότερο από τον δεσμό των παιδιών και στοργή πολύ σταθερότερη. Γιατί και τα παιδιά τους τα κοινά είναι ωραιότερα και αθανατώτερα. Και κάθε άνθρωπος θα προτιμούσε ν' αποκτήσει παρόμοια τέκνα μάλλον παρά σωματικά, όταν λάβει τον Όμηρο υπ' όψη του και τον Ησίοδο και τους άλλους μεγάλους ποιητές: τους καμαρώνει, τι απογόνους αφήνουν πίσω τους, απογόνους που τους χαρίζουν αθάνατα και δόξα και όνομα, όπως και εκείνοι αθάνατοι είναι. 'Η αν προτιμάς" είπε "ο Λυκούργος τι παιδιά αφήκε πίσω του στη Σπάρτη, της Σπάρτης σωτήρας και της Ελλάδας, θα έλεγα, όλης. Τιμές απολαμβάνει και ο Σόλων στην πόλη σας για την γέννηση της νομοθεσίας του, και ένα πλήθος άλλοι άνδρες σε πολλούς άλλους τόπους και του Ελληνισμού και των βαρβάρων, οι οποίοι

παρουσίασαν πολλά ωραία κατορθώματα και γέννησαν κάθε είδος ανωτερότητας. Σε αυτούς και ιερά ήδη πολλά έχουν ιδρυθεί εξ αιτίας των απογόνων τους, ενώ για τα σωματικά τους παιδιά ποτέ σε κανέναν.

28. Σε αυτά μεν του Έρωτα τα μυστήρια θα ήταν ίσως δυνατόν και συ, Σωκράτη, να μνηθείς. Για την ανώτατη όμως μύηση και αποκάλυψη, χάριν της οποίας και αυτά γίνονται, εφ' όσον ακολουθεί κανείς την ορθή οδό, δεν είμαι βέβαιη, αν θα είχες τις δυνάμεις. Οπωσδήποτε" είπε "εγώ θα σου τα εκθέσω και δεν θα υστερήσω σε καλή θέληση. Προσπάθησε τώρα και συ να με παρακολουθήσεις, αν μπορείς.

Οφείλει λοιπόν" είπε "όποιος ακολουθεί την ορθή γι' αυτό το έργο οδό, ν' αρχίζει μεν από νέος να πλησιάζει τα ωραία σώματα. Και πρώτον μεν, εφ' όσον σωστά τον καθοδηγεί ο καθοδηγητής του, να ερωτεύεται ένα και μόνο σώμα, και εδώ να ζητά να γεννήσει σκέψεις ωραίες. Έπειτα ν' αντιληφθεί, ότι η ωραιότητα, που ενυπάρχει σε αυτό ή εκείνο το σώμα, έχει αδελφική συγγένεια προς την ωραιότητα του άλλου σώματος και ότι, εφ' όσον μέλλει να συλλάβει γενικά την ωραιότητα της εξωτερικής εμφάνισης, θα ήταν μεγάλη ανοησία να μην αναγνωρίζει σαν μία και την αυτή την καλλονή που υπάρχει σε όλα τα σώματα. Όταν δε το αντιληφθεί αυτό, θα γίνει εραστής όλων των ωραίων ανθρώπων και θα μετριάσει την σφοδρή εκείνη προσήλωση προς

ένα πρόσωπο. Θα την θεωρήσει κατώτερή του και ανάξια λόγου. Μετά από αυτό θα μάθει να θεωρεί το κάλλος της ψυχής άξιο μεγαλύτερης τιμής παρά το σωματικό. Κατ' αυτόν τον τρόπο και αν βρει κάποιον, που έχει σωστή ψυχή, παρουσιάζει δε έστω και μέτρια θέλητρα, να το θεωρεί αρκετό και να του χαρίζει τον έρωτα και την φροντίδα του, ώστε να γεννά και να ζητεί να βρει λόγους τέτοιους, που θα εξυψώσουν την νεολαία. Έτσι θα υποχρεωθεί πάλι ν' αντικρύσει το κάλλος, που υπάρχει στις πράξεις και στους θεσμούς, και να κάμει την παρατήρηση, ότι το συνέχει όλο συγγένεια εσωτερική, ώστε να θεωρήσει το σωματικά ωραίο σαν κάτι ευτελές. Μετά τις πράξεις θα τον οδηγήσουν προς τις γνώσεις, ώστε να ιδεί επίσης και το κάλλος των γνώσεων και να εκτείνει το βλέμμα προς την πιο πλατειά περιοχή του κάλλους - όχι πλέον προς το κάλλος ενός και μόνου, όπως ένας υπηρέτης του σπιτιού, ώστε ικανοποιούμενος με το κάλλος ενός παιδαρίου ή ορισμένου ανθρώπου ή ενός τρόπου ζωής και υποδουλωμένος σε αυτό, να είν' ευτελής και στενόκαρδος. Αλλ' αντίθετα, με το βλέμμα γυρισμένο προς το απέραντο πέλαγος της ωραιότητας και από το θέαμα εκείνου εμπνευσμένος, να γεννά πλήθος από ωραίους και υψηλούς λόγους και σκέψεις μέσα σ' έναν ανεξάντλητο πόθο πνευματικότητας, έως ότου, ενισχυμένος στο στάδιο αυτό και ωριμασμένος, αντικρύσει την επιστήμη εκείνη, την μία και μόνη, της μιας ωραιότητας, που είναι περίπου τέτοιου είδους.

29. Προσπάθησε όμως" πρόσθεσε "να εντείνεις την προσοχή σου, όσο μπορείς περισσότερο. Όποιος λοιπόν κατά την σπουδή της τέχνης της ερωτικής οδηγηθεί σε τούτο το σημείο, βλέποντας σωστά, την μία μετά την άλλη, τις διάφορες μορφές του ωραίου, όταν προχωρήσει πλέον προς το τέρμα της ερωτικής μυσταγωγίας, θ' αντικρύσει ξαφνικά ένα κάλλος θαυμασίας φύσεως, εκείνο ακριβώς, Σωκράτη, το κάλλος, χάριν του οποίου καταβλήθηκαν και όλες οι προηγούμενες ταλαιπωρίες, το οποίο πρώτα μεν υπάρχει αιώνιο και δεν υπόκειται ούτε σε γένεση ούτε σε αφανισμό, ούτε σε αύξηση ούτε σε ελάττωση, έπειτα δεν είναι ωραίο από μια άποψη, άσχημο από την άλλη, ούτε ωραίο σήμερα, αύριο όχι, ούτε σχετικά με τούτο ωραίο, σχετικά μ' εκείνο άσχημο, ούτε εδώ ωραίο, εκεί άσχημο, σαν να ήταν για μερικούς ωραίο, ενώ γι' άλλους άσχημο. Ούτε αφ' ετέρου θα του παρουσιασθεί το ωραίο υπό την μορφήν ενός προσώπου ή χεριών ή κάτι άλλου σωματικού, και ούτε υπό την μορφή ενός λόγου ή μιας επιστήμης, ούτε πάντως σαν να υπάρχει σε ένα διαφορετικό ον, σε ένα έμψυχο π.χ ή σε ένα τοπίο ή στον ουρανό ή σε κάτι άλλο. Αλλά σαν κάτι που υπάρχει μόνο του, αυτοτελώς, με τον εαυτό του, ενιαίο στην μορφή, αιώνιο, όλα δε τ' άλλα τα ωραία μετέχουν εκείνου κατά κάποιον τέτοιο τρόπο, ώστε, με την γένεση και τον αφανισμό εκείνων, εκείνο μήτε αύξηση μήτε ελάττωση καμία να υφίσταται μήτε κανένα άλλον επηρεασμό. Όταν λοιπόν χάρις στην ορθή εφαρμογή της αγάπης των παιδιών, ανεβεί από τα φαινόμενα εδώ κάτω, και αρχίσει ν' αντικρύζει

εκείνο το κάλλος, προσεγγίζει σχεδόν, θα έλεγα, το τέρμα. Διότι αυτό ακριβώς είναι η ορθή οδός προς τα ερωτικά, είτε αυτοβούλως βαδίζεις είτε οδηγείσαι από άλλον, ν' αρχίζεις από τα ωραία εδώ κάτω εν όψει εκείνης της ωραιότητας και ν' ανεβαίνεις διαρκώς, μεταχειριζόμενος, βαθμίδες, σα να λέμε, από το ένα προς τα δύο και από τα δύο προς όλα τα ωραία σώματα, και από τα σώματα τα ωραία προς τις ωραίες πράξεις και από τις πράξεις προς τις μαθήσεις τις ωραίες, έως ότου από τις μαθήσεις φθάσεις σε εκείνη τελικά την μάθηση, η οποία είναι μάθηση εκείνου του απολύτου κάλλους, όχι άλλου, και γνωρίσεις αυτό το ίδιο το κάλλος το απόλυτο.

Σε αυτό το στάδιο της ζωής, αγαπητέ Σωκράτη" είπε η ξένη από την Μαντίνεια "παρά οπουδήποτε" αλλού, αξίζει η ζωή του ανθρώπου, με την θέα του κάλλους του απολύτου. Αν τύχει κάποτε και το δεις, θα σου φανεί πως δεν συγκρίνεται με χρυσό ή φορέματα πολυτελή, με τα ωραία παιδιά και τους εφήβους, στων οποίων τη θέα χάνεις τώρα τα λογικά σου και πρόθυμος είσαι, και συ και πλήθος άλλοι, όταν βλέπετε τους αγαπημένους σας και βρίσκεσθε διαρκώς μαζί τους, αν ήταν τρόπος, μήτε να τρώγετε μήτε να πίνετε, και μόνο ν' απολαύετε την θέα και την συντροφιά τους. Φαντάσου" είπε "τώρα αν κανενός του δινόταν η χάρη ν' αντικρύσει το απόλυτο κάλλος, άδολο, καθαρό, αμιγές, όχι ανακατωμένο με γήινες σάρκες και χρώματα και κάθε άλλη ματαιότητα θνητή, αλλά αν μπορούσε ν' αντικρύσει το κάλλος το απόλυτο στην θεία μοναδικότητα της μορφής του! Θα ήταν,

φαντάζεσαι, χωρίς αξία, η ζωή ενός ανθρώπου" είπε "που έχει το βλέμμα του προς τα εκεί και εκείνο βλέπει με το όργανο που πρέπει, και μ' εκείνο βρίσκεται μαζί; Ή ξεχνάς" πρόσθεσε "ότι εδώ, και μόνο εδώ, θα έχει το χάρισμα, βλέποντας με ό,τι είναι ορατή την ωραιότητα, να γεννά όχι φαντάσματ' αρετής, αφού δεν είναι φάντασμα αυτό που αγκαλιάζει, αλλά την αληθινή, αφού την αλήθεια αγκαλιάζει; Και όταν γεννήσει και αναθρέψει αρετή αληθινή, έχει την δυνατότητα να γίνει ο αγαπημένος των Θεών και, όσο είναι θεμιτό σε έναν άνθρωπο, να γίνει κι εκείνος αθάνατος".

Αυτά λοιπόν, Φαίδρε και σεις οι άλλοι, έλεγε η Διοτίμα, και αυτά πιστεύω και εγώ. Και με την πίστην αυτή προσπαθώ και τους άλλους να πείσω, ότι προς απόκτηση τούτου καλύτερος συμπαραστάτης της ανθρώπινης φύσεως από τον Έρωτα δεν είναι δυνατόν να ευρεθεί. Γι' αυτό ακριβώς εγώ τονίζω, ότι οφείλει κάθε άνθρωπος να λατρεύει τον Έρωτα, και προσωπικά εγώ εκτιμώ του Έρωτα τα έργα και τα εξασκώ ιδιαιτέρως και στους άλλους τα συνιστώ, και εξυμνώ και τώρα και πάντοτε την σημασία και τον ανδρισμό του Έρωτα, όσο φθάνουν οι δυνάμεις μου. Αυτός ο λόγος, Φαίδρε, παραδέξου, αν θέλεις, ότι ελέχθη σαν εγκώμιο στον Έρωτα. Ει δ' άλλως, ό,τι και όπως σ' ευχαριστεί να τον ονομάσεις, ονόμασέ τον".